

BIBLIJA U PASTORALNOM RADU PREMA DOKUMENTU *TUMAČENJE BIBLIJE U CRKVI*

Mario CIFRAK, Zagreb

Sažetak

Obilježavanje 40. godišnjice Dogmatske konstitucije o božanskoj objavi *Dei Verbum* povod je da ovim člankom progovorimo o važnosti Biblije u pastoralnom radu. To uključuje naš govor o riječi Božjoj koja nas dostiže u Bibliji. Ali pritom treba dostići »ovoga« čovjeka, »ovu« grupu, »ovu« situaciju u životu Crkve koji čine liturgija, »lectio divina«, pastoralno služenje (kateheza, propovijedanje i biblijski apostolat), ekumenizam i međureligijski dijalog (*Tumačenje Biblije u Crkvi* IV.C; DV 25). Biblija govori o Bogu i Bog nam preko nje govori (usp. Izl 3,1-14; Lk 1,78-79; Jr 1,1-10; Heb 1,2). Taj govor moramo aktualizirati. Aktualizacija znači prenošenje Božje riječi u sadašnjost, tj. ona čini danas pristupačnim značenje riječi Božje koja je napisana u Bibliji. Moramo načiniti most do oblikovanja »lokalne« kršćanske kulture u svim dimenzijama ljudske egzistencije. To premoštavanje iziskuje znanje koje mora biti temeljeno na onomu što daju egzegeza i aktualizacija. U tom poslu smo upućeni jedni na druge i zato moramo izgraditi i određene biblijsko-pastoralne strukture (institucije). Biblijski pastoral nas vodi na područja života Crkve, treba teološko utemeljenje i smjernice za svoje ostvarenje.

Ključne riječi: biblijski pastoral, riječ Božja, aktualizacija, inkulturacija, strukture.

I. Biblijski pastoral

Najprije valja reći što se misli pod biblijskim pastoralom. VI. poglavlje Dogmatske konstitucije o božanskoj objavi govori o »Svetom pismu u životu Crkve«, a dokument Papinske biblijske komisije *Tumačenje Biblije u Crkvi* u svom četvrtom dijelu govori o tumačenju Svetoga pisma u životu Crkve. Iz tih naslova spomenutih dokumenata proizlazi uska veza između Svetoga pisma i života općenito, ali *in specie*, ako se gleda na život u okviru koji je zadan, a to je Crkva, onda je riječ o vezi između Svetoga pisma i života Crkve. Tako dobivamo svojevrsni čverokut:

Sveto pismo

život

Crkve

Ovdje se, dakle, ponajprije bavimo sa Svetim pismom i životom. Riječ Božja je kulturna, već se sama inkulturirala, bolje rečeno uknjižila (embiblos) i time ušla u povijest, u život. To je njezina univerzalnost. Sveto pismo dodiruje Crkvu životno. O njemu ovisi njezin život. To znači da joj ono daje život, ali mora taj darovani život i podržavati, hraniti. No, da bi ono to moglo mora i samo biti životno, dolaziti iz života, imati povijest. Susret s Božjom riječju je moguć samo ako je povijestan. Zato smo odgovorni za svoju povijest, osobito ako je gledamo kao spasenjsku jer je to svrha zapodijevanja razgovora Boga s čovjekom (usp. DV 2). Čovjek ne živi sam, pa tako ni spašeni čovjek, nego je dio Crkve (usp. Dj 5,11), zajedničar s onima koji su se pozivu odazvali. Tako je mjesto susreta s Božjom riječju sada Crkva. Božja riječ ima svoju povijest i Crkva ima svoju povijest. Tu povijest valja premostiti. Kažemo da moramo aktualizirati Božju riječ.¹ No, to je prije svega posao egzegeze i sustavne teologije. Na nama je da to primijenimo, pa zato govorimo o uporabi Svetog pisma i to prije svega:

- a) u liturgiji
- b) lectio divina
- c) u pastoralnom služenju
- d) u ekumenizmu.²

Naša je nakana ukratko razmotriti svaki od ovih elementa uporabe Svetog pisma.

1. Uporaba Svetog pisma u liturgiji

Dokument Papinske biblijske komisije *Tumačenje Biblije u Crkvi* govori o Bibliji u liturgiji općenito, a napose u sakramentima od kojih se najveći nagla-

¹ Usp. M. CIFRAK, »Biblija – knjiga Božja«, u: *Živa je Riječ Božja*. Seminar za voditelje biblijskih skupina, Zagreb, 2003., 17.

² Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*. Govor pape Ivana Pavla II. i dokument Papinske biblijske komisije, Zagreb, 1995., 141–150.

sak stavlja na euharistiju³ (usp. također SC 7).⁴ U slavlju sakramenata dolazi do pune aktualizacije Božje riječi, ali i njezine primjene. Važnost Lekcionara se vidi u ponudi čitanja, a njihova prožetost molitvom i šutnjom doprinosi skladnosti i raznolikosti liturgije riječi (usp. SC 35). Dokument spominje i Liturgiju časova, napose psalme za koje »Opća uredba Liturgije časova« u br. 100 kaže: »U Liturgiji časova Crkva ponajvećma moli onim divnim pjesmama koje su po nadahnuću Duha Svetoga sastavili sveti pisci Staroga zavjeta. Po svom porijeklu one imaju tu snagu da ljudski duh uzdižu k Bogu i pobuđuju sveta čuvstva te u radosti potiču na zahvaljivanje, a u žalosti donose utjehu i ohrabrenje.«⁵ Ali i himni i molitve u Brevijaru prožeti su biblijskim jezikom i simbolikom.

Za naviještanje i tumačenje Božje riječi moramo biti dobro pripremljeni i odgovorni jer je kruh života i riječ Božja i tijelo Kristovo (usp. DV 21). Odatle proizlazi da Sabor vidi jednaku vrijednost u riječi Božjoj i tijelu Kristovu. Crkva časti Sveto pismo kao i samo Gospodinovo tijelo, a na to upućuje i prastari običaj dvaju svetohraništa: za Pismo i za euharistiju.⁶ Možemo zaključiti da Sveto pismo kao izvor života ima sakramentalno-spasiteljski značaj.

2. *Lectio divina*

S. Kušar ovako definira *lectio divina*: »Molitveno čitanje Svetoga pisma možemo ovako opisati: sređena vježba osobnog slušanja riječi Božje.«⁷ Iako nam može zasmetati ovo »osobno slušanje«, pri čemu je naglasak na osobnom, dokument Papinske biblijske komisije zapravo govori: »Lectio divina jest čitanje, individualno ili zajedničko, više ili manje dužeg odlomka Pisma, prihvaćenog kao Riječ Božja, razvijajući se potom, na poticaj Duha, u meditaciju, molitvu i kontemplaciju.«⁸ Tu klasičnu metodu preporučila je već i *Dei Verbum* u br. 25, a papa Ivan Pavao II. je pozvao na tu metodu čitanja Svetoga pisma svojim apostolskim

³ Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u euharistijskom slavlju*. Biblijsko-teološka razmišljanja o sv. Misi, Zagreb, 1998.; ISTI, »Euharistija, solidarnost, zajedništvo. Biblijsko-teološki i socijalni pristup«, u: *Bogoslovska smotra*, 70 (2000.), 773–786; ISTI, *Ulaz u svijet Biblije*. Opći uvod u Sveto pismo, Zagreb, 2001., 67–75. RIMSKI MISAL prerađen prema odluci svetoga ekumenskoga Sabora drugoga vatikanskog objavljen vlašću pape Pavla VI. preuređen brigom pape Ivan Pavla II., *Opća uredba*. Iz trećega tipskog izdanja, Zagreb, 2004., 24–28.

⁴ Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 141.

⁵ Usp. »Opća uredba Liturgije časova«, u: *Časoslov rimskog obreda I*. Božićni ciklus liturgijske godine: vrijeme Došašća, božićno vrijeme, Zagreb, 1984., 38.

⁶ Usp. LJ. RUPČIĆ, »Sveto pismo u životu Crkve«, u: *Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi »Dei Verbum«*, Zagreb 1981., 255–256.

⁷ Usp. S. KUŠAR, »Molitveno čitanje Svetoga pisma«, u: *Diaconus Verbi* (FS. M. J. Fućak), Zagreb, 1995., 97.

⁸ Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 143.

pismom *Novo millennio ineunte* (br. 39): »Nema sumnje da taj primat svetosti i molitve nije shvatljiv bez polaska od obnovljenog *slušanja Božje riječi*. Otkako je Drugi vatikanski koncil naglasio povlaštenu ulogu Božje riječi u životu Crkve, zacijelo su učinjeni veliki koraci prema naprijed u ustrajnomu slušanju i pozornom čitanju Svetoga pisma. Njemu je zajamčena čast koju zaslužuje u javnoj molitvi Crkve, njemu pojedinci i zajednice pribjegavaju u velikoj mjeri, a među samim laicima toliki su koji se posvećuju Svetomu pismu, uz dragocjenu pomoć teoloških i biblijskih studija. Nadalje, upravo djelo evandeoskoga naviještanja i kateheze zadobiva novu životnost usmjerujući pozornost prema Božjoj riječi. Potrebno je, draga braćo i sestre, učvrstiti i produbiti to usmjerenje i pomoću širenja Biblije u obiteljima. Osobito je nužno da slušanje Riječi postane životni susret u staroj i uvijek važećoj predaji *lectio divina*, koja u biblijskomu tekstu vidi živu riječ koja zahvaća, usmjerava, oblikuje življenje«. Tom poticaju se priključila i VI. plenarna skupština Katoličke biblijske federacije u Beirutu 2002.⁹

3. *Uporaba Svetog pisma u pastoralnom služenju*

Pod pastoralnim služenjem misli se na nekoliko sastavnica toga služenja, prije svega na katehezu, na propovijedanje i na biblijski apostolat. Valja se posvetiti svakoj od tih sastavnica.

3.1. (Biblijska) kateheza

A. Hobljaj objašnjava što znači biblijska kateheza ovako: »Riječ je o *pastoralno-katehetskom pristupu, koji biblijske sadržaje shvaća kao Božju riječ i posebnom ih uporabom stavlja u službu života vjere zajednice*«¹⁰ i donosi iz definicije kateheze »da je *biblijska kateheza služenje koje (tom) dozrijevanju vjere dolazi od jedinstvene Božje riječi – Biblije*«¹¹. Kateheza se događa u školi (vrtiću) i u župnoj zajednici. Što se tiče škole B. Feininger upozorava da vjeroučitelji u školskom vjeronauku nailaze na velike poteškoće u radu s Biblijom, ali da je izlaz u tome da se Bibliju učenicima predstavi kao razgovornog partnera u otvorenom procesu učenja koji će služiti razumijevanju vjere, a koje se odnosi na život i orijentira na iskustvo.¹² Svrha *Katekizma Katoličke Crkve* je baš da nam predstavi tu činjenicu koja nam prethodi (koju nam je Bog dao u vjeri Crkve), doktrinarna formulacija

⁹ Usp. DOKUMENTI KATOLIČKE BIBLIJSKE FEDERACIJE, *Sveto pismo u životu Crkve*. Četrdeset godina Dogmatske konstitucije *Dei Verbum* o božanskoj objavi, Zagreb, 2005., 71.

¹⁰ Usp. A. HOBLAJ, »Biblijska kateheza«, u: *Živa je Riječ Božja*, 50.

¹¹ Usp. isto, 51.

¹² Usp. B. FEININGER, »Mit der Bibel das Leben erzählen«, u: *Bibel und Kirche*, 56 (2001.), 148–155.

vjere koja se razvila u Crkvi; svrha *Katekizma* je navještaj vjere a ne teologija, premda je naravno dio predstavljanja nauka vjere Crkve refleksija koja želi razumjeti i u tom smislu je vjera otvorena razumijevanju i teologiji.¹³ U protkanosti *Katekizma Katoličke Crkve* Svetim pismom vidi se da »osnovno hermeneutsko načelo Katekizma je čitanje i shvaćanje Pisma u Crkvi, za Crkvu, s Crkvom kao živom zajednicom naroda Božjega poslanog među narode svijeta da svijet evangelizira i humanizira«¹⁴. Budući da je papa Ivan Pavao II. proglasio *Katekizam* »sigurnim pravilom za poučavanje vjere«¹⁵, u njemu je jedan poseban dio (br. 101–141) posvećen ispravnoj uporabi Svetoga pisma u svjedočenju vjere. To je metodološka sinteza koja se bavi pitanjem povijesne i teološke naravi tumačenja Svetoga pisma. Ako je riječ o čitanju knjige, i to svete knjige, prema DV 12 u tom tumačenju valja voditi računa o nakani autora, o prilikama njegova vremena i kulture, načinu shvaćanja, izražavanja, pripovijedanja uobičajenima u njegovo doba. Tu se postavlja i pitanje biblijskih sadržaja i jedinstva cijeloga Svetog pisma, čitanja u živoj tradiciji cijele Crkve i analogije vjere. Jedan od glavnih ciljeva rada s Biblijom je razumjeti Bibliju.¹⁶ U samim župama cilj biblijskih susreta je što bolje upoznati Bibliju, ali ne ostaje se samo na upoznavanju nego je naglasak na primjeni u samoj župnoj i obiteljskoj zajednici. U tu svrhu onda služe »katehetske zadaće«¹⁷ koje pomažu približavanju Božjoj riječi jer ne možemo živjeti po nečemu što ne razumijemo. Za vjeroučitelja je važno da ima određeno egzegetsko, tj. teološko znanje, ali i da bude pedagoško-didaktički, te duhovno pripremljen.¹⁸ Već Drugi vatikanski sabor potiče na stalno čitanje i temeljito proučavanje Svetoga pisma najprije propovjednike riječi Božje: prezbitere, đakone i katehiste da bi svatko od njih mogao priopćavati neizmijerna bogatstva riječi Božje (usp. DV 25).

¹³ Usp. J. RATZINGER, »Attualità dottrinale del Catechismo della Chiesa Cattolica, dopo 10 anni dalla sua pubblicazione«, predavanje na *Katehetskom kongresu* u Rimu 2002.; vidjeti www.vatican.va.

¹⁴ Usp. M. ZOVKIĆ, »Protkanost Katekizma Svetim pismom«, u: *Bogoslovska smotra*, 65 (1995.), 56. O biblijskim vrijednostima u katekizmima izišlim u »ozračju II. vatikanskog koncila« piše B. DUDA, »Biblijske vrijednosti u našim novijim katekizmima«, u: *Odgov djece u vjeri u kršćanskoj zajednici*, Zagreb, 1975., 116–148. Isti članak objavljen je i u: *U svjetlu Božje riječi*, Zagreb, 2000., 133–151.

¹⁵ IVAN PAVAO II., »Apostolska konstitucija 'Fidei depositum' za objavljivanje *Katekizma Katoličke Crkve* prema Drugom vatikanskom saboru«, u: *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., 13.

¹⁶ Usp. R. RAZUM, »Interpretacija biblijskih tekstova«, u: *Živa je Riječ Božja*, 72.

¹⁷ Usp. I. KARLIĆ, *Ususret Bibliji*. Kateheze za rad s biblijskom zajednicom, Zagreb, 2003., 13.

¹⁸ Usp. I. ŠPORČIĆ, »Vjeroučitelj i Biblija. Biblijski temelji katehizacije«, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 124 (1996.), 352–355.

3.2. Propovijedanje

Propovijedi su za mnoge vjernike jedino mjesto gdje mogu biti podučeni za razumijevanje Biblije i gdje se mogu suočiti s njezinom aktualizacijom za svoj život.¹⁹ Ali sama se propovijed tiče primjene egzegeze i aktualizacije te stoga propovjednik nije u prvom redu egzeget ili teolog na propovjedaonici, nego polazeći od znanja koje predlažu egzegeza i sustavna teologija znanjem i raspoznavanjem čini most između riječi Božje i osobne povijesti sugovornika.²⁰ I. Šaško ističe da svako razmišljanje o homiliji mora polaziti od činjenice da je riječ o liturgijskome kontekstu; homilija je dio toga konteksta. »Ali ovdje se nameće razmišljanje koje polazi od datosti da je bliskost homilije i Božje riječi veoma prirodna. Naime, obje su upućene zajednici (...) Homilija je više čin *upućen Crkvi*, nego *od Crkve*. Riječ koja se propovijeda ima kakvoću ne-ovisnosti i ne-uvjetovanosti. Ona gotovo da ne traži odgovor ili suglasnost da bi bila istinska i ispravna; ona živi iskustvo i prostor slobode.«²¹ Drugi vid toga konteksta je teološki. Propovjednik mora biti teolog. »Homilija naviješta događaj kojega je dio; propovijeda objavu koja ju sadrži i koja zahvaća slušatelje živim glasom ovdje i sada.«²² Stoga I. Šaško misli da nije dovoljan samo odnos teologije i propovijedanja nego je potrebna teologija propovijedanja.

3.3. Biblijski apostolat

Pod biblijskim apostolatom se podrazumijeva prevođenje Biblije na narodni jezik, zatim formiranje biblijskih grupa, predavanja o Bibliji, biblijski tjedni, objavljivanje biblijskih časopisa i knjiga.²³

a) Što se tiče suvremenih prijevoda na hrvatski, postoji tzv. »Zagrebačka Biblija« iz 1968. koju su uredili J. Kaštelan i B. Duda i čiji tekstovi se koriste i danas u liturgiji.²⁴ O prijevodima na hrvatski jezik kroz povijest, bilo cjelovite Biblije bilo samo Novoga zavjeta, pišu J. Bratulić, J. Fućak i M. Grčić.²⁵ O sudbini

¹⁹ Usp. F.-J. ORTKEMPER, »Von der Exegese zur Predigt. Ein Plädoyer für die alttestamentliche Predigt«, u: *Bibel und Kirche*, 56 (2001.), 143.

²⁰ Usp. A. RIZZI, »Principi di ermeneutica«, u: *Introduzione generale alla Bibbia*, Leumann, 1999., 490.

²¹ Usp. I. ŠAŠKO, »Biblija u propovijedanju i homiliji«, u: *Biblija danas*, 3 (2005.), 9.

²² Usp. isto.

²³ Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 147.

²⁴ Više o tome K. KNEZOVIĆ, »Zagrebačka Biblija (1968 – 1998) – I. dio. Nastanak Zagrebačke Biblije«, u: *Obnovljeni život*, 53 (1998.), 107–130; ISTI, »Zagrebačka Biblija (1968 – 1998) – II. dio. Prihvat Zagrebačke Biblije«, u: *Obnovljeni život*, 53 (1998.), 279–296.

²⁵ Usp. J. BRATULIĆ – J. FUĆAK – M. GRČIĆ, »Biblija u Hrvata«, u: *Biblijski atlas The Times*, Ljubljana – Zagreb, 1990., 206–208; J. FUĆAK, »Prijevod Biblije na hrvatski jezik«, u: *Bo-*

- Kašićeve Biblije koja je konačno tiskana 1999. kao »hrvatski protoprijevod Svetog pisma« piše I. Golub koji je i začetnik tog pothvata s R. Oleschom.²⁶
- b) Za formiranje biblijske grupe važno je »razbistriti vlastite ideje« odgovarajući na pitanja tko, što, kako se želi postići ...²⁷ U skupini treba uočiti tri razine: 1) sadržaj: predmet, tema razgovora; 2) proceduru: način na koji se o predmetu govori; 3) socio-afektivnu razinu: ozračje u skupini.²⁸ Za temu, tj. sadržaj valja uzeti sustavno zaokružene cjeline (npr. Govor na gori, Matejevo evanđelje, Knjigu Postanka ...).²⁹ Što se tiče procedure postoji niz metoda koje N. Hohnjec svrstava na klasične i moderne, po regijama, te one uz pojedinačne i skupne biblijske sadržaje.³⁰
- c) Predavanja o Bibliji mogu polaziti od različitih aspekata, naime, od aspekta pod kojim želimo govoriti o Bibliji – egzegetskog, teološkog, interdisciplinarnog. No, ako je riječ o pastoralnom služenju onda bi u tom smislu valjalo usmjeriti govor na važnost Biblije za Crkvu i to za konkretnu Crkvu, obitelj i župu. Pritom mislimo prije svega na temeljni tečaj u koji spada, osim praćenog čitanja većih dijelova Biblije i početnog (im Überblick) znanja, upoznavanje s ključnim riječima i temeljnim simbolima cjelokupne biblijske teologije kao što su: Tora, Savez, žrtva, kraljevstvo Božje, uskrsnuće, voda, život ...³¹ Ta predavanja mogu biti i dopisna, a prati ih mogućnost povremenih stručnih susreta. Ovako piše u Uvodu u *Dopisnu teologiju* J. Fućak: »Svrha ovoga tečaja jest: podržati sudionike u njihovu razmišljanju o vjeri i pomoći im njihovu osobnu vjeru unijeti u vjeru Crkve. Produbljena osobna vjera može svakome dublje posvijestiti zadaću i poziv koji ima u situaciji koju živi. Iskustvo vjere obogaćeno spoznajom o njoj omogućit će Vam da bolje uspijete u nastojanju da drugima posređujete to razumijevanje vjere. Svatko treba da drugima posređuje vjeru, ali ne svatko u istoj mjeri i na isti način:
– Roditelji žive svoju vjeru pred i sa svojom djecom.

goslovska smotra, 61 (1991.), 93–98.

²⁶ Usp. I. GOLUB, »Tko je zaustavio tiskanje hrvatske Biblije Bartola Kašića?«, u: *O kraljevstvu nebeskom – novo i staro* (FS. B. Duda), Zagreb, 2001., 345–355; ISTI, »Tko je zaustavio tiskanje hrvatske Biblije Bartola Kašića?«, u: *Bogoslovska smotra*, 71 (2001.), 153–170.

²⁷ Usp. D. TOKIĆ, »Praktične smjernice za voditelje biblijskih skupina«, u: *Živa je Riječ Božja*, 83.

²⁸ Usp. isto, 86.

²⁹ Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u pastoralnom radu*. Priručnik za rad u biblijskim skupinama, Zagreb, 1998., 23.

³⁰ Usp. isto, 29–103; usp. također B. ELTROP, »Verstehst du auch, was du liest? Bibelarbeit in den Gemeinden und Erwachsenenbildung«, u: *Bibel und Kirche*, 56 (2001.), 132–135; A. HECHT, »Exegese und Bibliodrama«, u: *Bibel und Kirche*, 56 (2001.), 156–161.

³¹ Usp. D. KOSCH, »Exegese und Bibelarbeit«, u: *Bibel und Kirche*, 56 (2001.), 127.

– Kršćansko svjedočenje na radnome mjestu ili u krugu prijatelja treba obrazložiti, kad se postavi pitanje o njemu, o Vašem svjedočenju, načinu života. I tu nije riječ o tom da nekome spretno i spremno odgovorite na upit, ili da ga ušutkate, nego je nadasve važno biti sposoban i spreman ući u otvoren i pošten razgovor o vjeri.

– Založenost u župi, samostanu, pojedinim grupama i u pojedinim crkvenim službama (osobito u katehizaciji) uključuje suodgovornost. A za nju je osim smisla za crkvenu praksu potrebno imati i odgovarajuće informacije i osposobljenja.«³² Danas se moguće upisati na Dopisnu teologiju putem interneta <http://karmela.fsb.hr/dt> i <http://zrno.fsb.hr/blago>. Dopisnu teologiju vodi prof. dr. Mario Essert.

- d) Za uspješan biblijski tjedan R. Micheel navodi tri faze: 1) biblijski razgovor – po mogućnosti ekumenski; 2) poticaji u zajednici: tjedan susreta s biblijskom knjigom i različitim ljudima; krugovi zajednice upoznaju se s različitom teološkom i duhovnom tradicijom; ljudi različite dobi, socijalnog položaja i teološke izobrazbe potaknuti su da govore o biblijskim tekstovima svojim životom; time što teolozi, crkveni suradnici, članovi zajednice ili pojedine grupe pripremaju biblijski tjedan, pridonose da ne bude sve na teret župniku – korak na putu od Crkve koju se poslužuje do Crkve koja sudjeluje; zajednička priprava pokazuje neotkrivene i neiskorištene darove i nadarenosti; 3) pomoćna sredstva.³³

Može se na kraju biblijskog tjedna organizirati i biblijska nedjelja. Premda se u svakoj sv. misi stavlja u središte Sveto pismo, ipak je uputno jedanput godišnje posvijestiti Bibliju vjernicima i medijima. Stoga se na takvu nedjelju preporuča svečana ulazna procesija s Biblijom (svečanim izdanjem), propovijed o vrijednosti i ulozi Biblije za nas danas, biblijska izložba ...³⁴ Dobro je posvetiti Bibliji i jednu cijelu godinu, čak trogodište.

- e) Časopisi i knjige. Postoji biblijski časopis *Biblija danas* koji izdaju Hrvatsko katoličko biblijsko djelo i Biblijski institut Katoličkoga bogoslovnog fakulteta³⁵. Što se tiče literature na hrvatskom o važnosti Biblije u životu Crkve to su svakako *Dokumenti Drugoga vatikanskog sabora*, osobito VI. poglavlje konstitucije *Dei Verbum* i njezin komentar (LJ. RUPČIĆ – A. KRESINA – A. ŠKRI-

³² Usp. J. FUČAK, *Dopisna teologija*. Uvodni tečaj »Put«. Uvodno pismo, Zagreb, 8.

³³ Usp. R. MICHEEL, »Die Bibelwoche. Eine Station auf dem Weg zur 'bibelnden Gemeinde'«, u: *Bibel und Kirche*, 56 (2001.), 136–137.

³⁴ Usp. P.-G. MÜLLER, *Einführung in praktische Bibelarbeit*, Stuttgart, 1990., 154–155.

³⁵ »Biblijski institut se brine o prevođenju Biblije i sekundarne literature s područja biblijske znanosti i biblijske tradicije u Hrvata.« Usp. A. HOBLAJ (ur.), *Sveučilište u Zagrebu. Katolički bogoslovni fakultet*. Poslijediplomski znanstveni studij u području humanističkih znanosti i teološke znanosti, Zagreb, 2004., 19.

NJAR, FTI, Zagreb, 1981.); dokument Papinske biblijske komisije *Tumačenje Biblije u Crkvi*, Zagreb, 1995., 2005. i njegov komentar (A. POPOVIĆ, *Načela i metode za tumačenje Biblije*, Zagreb, 2005.); dokument Papinske biblijske komisije *Židovski narod i njegova Sveta pisma u kršćanskoj Bibliji*, Zagreb, 2003.; dokumenti Katoličke biblijske federacije, *Sveto pismo u životu Crkve*. Četrdeset godina Dogmatske konstitucije *Dei Verbum* o božanskoj objavi, Zagreb, 2005.; dokument Katoličkih biskupskih konferencija Engleske i Walesa i Škotske *Sveto pismo – dar Božji*, Zagreb, 2006.; časopis *Biblija danas*, 1–2 (2006.). Za praktični rad važna su pomagala: C. M. MARTINI, *Narod u hodu*, Jelsa, 1987.; M. MAGRASSI, *Biblija i molitva*, Čokovac, 1988.; J. FUČAK (prir.), *Praktični rad s Biblijom danas*, KS, Zagreb, 2001.; S. KUŠAR, »Molitveno čitanje Svetoga pisma«, u: *Diaconus Verbi* (FS. M. J. Fućak), Zagreb, 1995., 96–104; N. HOHNJEC, *Biblija u pastoralnom radu*. Priručnik za rad u biblijskim skupinama, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1998.; M. CIFRAK (ur.), *Živa je Riječ Božja*. Seminar za voditelje biblijskih skupina, Zagreb, 2003.; I. KARLIĆ, *Ususret Bibliji*. Kateheze za rad s biblijskom zajednicom, KS, Zagreb, 2003.; M. CIFRAK – N. HOHNJEC (ur.), *A evo ovdje i više od Jone!* Seminar za voditelje biblijskih skupina 2, Zagreb, 2004.; T. VOJNOVIĆ, *Razgovori o Lukinom evanđelju*. Seminari, Zagreb, 2004.; E. BIANCO, *Lectio divina*. Susret s Bogom u njegovoj riječi, Zagreb, 2005.; časopis *Biblija danas* (2005.); M. I. RUPNIK, *Bacio mu se oko vrata*. Lectio divina prisposode o milosrdnom ocu, Split, 2006.; L. TANNER, *Novo vino u nove mješine*. Uvod u male grupe župne zajednice, Brodsko Vinogorje, 2006. Upućujem na svu ostalu biblijsku bibliografiju na hrvatskom u: J. FUČAK (prir.), *Praktični rad s Biblijom danas*, KS, Zagreb, 2001. i I. DUGANDŽIĆ, »Biblijska bibliografija (1990. – 2001.)«, u: *Bogoslovska smotra*, 72 (2002.), 185–209.

4. Uporaba Svetog pisma u ekumenizmu i međureligijskom dijalogu

Dokument *Tumačenje Biblije u Crkvi* govori o ekumenizmu i gleda na Bibliju kao na zajednički temelj pravila vjere u kojem je duboko ukorijenjena ideja jedinstva Božjeg naroda.³⁶ No, moramo poći i dalje od ekumenizma, tj. prema drugim religijama, osobito prema židovstvu i islamu: prema židovstvu zbog zajedničke baštine, tj. hebrejskog Svetog pisma (TNK), a ne treba zaboraviti ni posljednji dokument Papinske biblijske komisije *Židovski narod i njegova Sveta pisma u kršćanskoj Bibliji* (Zagreb, 2003.); prema islamu zbog suživota katolika i muslimana u Bosni i Hercegovini, ali i zbog baštine abrahamovske vjere, Isusa i Marije u Kur'anu. Upravo je VI. plenarna skupština Katoličke biblijske federacije 2002. u Beirutu govorila o Bibliji u pluralističkom svijetu vođena motom iz Dj 3,25:

³⁶ Usp. PAPSNA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 148–150.

»Riječ Božja – blagoslov za sve narode«. »Pluralizam ne nastaje iz toga da postoji pluralitet i razlike. Pluralizam je novi pogled na svijet, novo razumijevanje pluralne stvarnosti. To je pristup koji vidi različitost usidrenu u Božjem planu.«³⁷ Pluralizmom se bavio i 43. teološko-pastoralni tjedan od 21. do 23. siječnja 2003. u Zagrebu koji je ipak ostao bez biblijskih temelja.³⁸ No, završna deklaracija VI. plenarne skupštine Katoličke biblijske federacije koja govori o vjerskom pluralizmu i dijalogu ide u smjeru Ivana Pavla II.: »Dijalog se treba nastaviti u uvjetima naglašenijega kulturalnog i vjerskog pluralizma koji se predviđa u društvu novoga tisućljeća. Taj je dijalog važan i radi postavljanja sigurnoga preduvjeta mira i radi udaljšavanja zlokobne sablasti vjerskih ratova koji su krvlju izbrazdali tolika razdoblja u povijesti čovječanstva. Ime jedinoga Boga treba postajati sve više ono što jest – *ime mira i imperativ mira*« (*Novo millennio ineunte*, 55). Kako se u taj dijalog uključuju Biblija i biblijski pastoral? T. P. Osborne donosi temeljne ideje završne deklaracije iz Beiruta, a to su:

- a) Završna deklaracija opisuje jasnim riječima situaciju našega pluralističkog svijeta i Crkve u kojima se želimo angažirati biblijskim pastoralom. Kulturni, gospodarstveni i vjerski pluralizam nudi šanse, ali može biti i izazov, kada se pokušaju provući strukture jedne kulture na račun manjina u kulturnom, gospodarskom i vjerskom smislu.
- b) Biblija nas sili da opet otkrijemo zajedničke korijene različitih naroda. Za Židove, kršćane i muslimane mogao bi Abraham služiti kao integrirajući lik. On je shvaćen kao primatelj blagoslova za sve »obitelji« ovoga svijeta. U biblijskom svijetu slika i simbola Abraham s Noom, Adamom i Evom spada u figure koje predstavljaju temeljne odnose između ljudi ove Zemlje i između svih generacija. Zajedno s njima je simbol i poziv na bratstvo i solidarnost među svim ljudima.
- c) U svojoj je završnoj deklaraciji plenarna skupština izrazila nadu i uvjerenje da riječ Božja govori svim kulturama ove Zemlje i da ih može obogatiti. Proces inkulturacije polako se odvija budući da se traži uvažavanje svake kulture i ne želi joj se nametnuti određeni način inkulturacije. Katolička biblijska federacija³⁹ je kroz mnogo godina mogla skupiti prilično iskustvo s obzirom na uspjehe

³⁷ Usp. J. THECKANATH, »Die Bibel in einer pluralistischen Welt. Gedanken zum Leitthema: 'Das Wort Gottes. Segen für alle Völker'«, u: *Bibel und Kirche*, 59 (2004.), 5.

³⁸ Usp. *Bogoslovska smotra*, 73 (2003.), 257–509.

³⁹ »Katolička biblijska federacija nije nastala bez priprema. Već 1950. je potaknuo *Pio Parsch*, kanonik u Klosterneuburgu i utemeljitelj pučko-liturgijskog i biblijskog apostolata u Austriji, u časopisu *Bibel und Liturgie* udruženje biblijsko-pastoralnih ustanova širom svijeta. Za vrijeme Drugoga vatikanskog koncila govorio je u jednom intervjuu u koncilskoj dvorani biskup *Čekada* iz Skopja u ondašnjoj Jugoslaviji o istoj potrebi. Važnu ulogu imao je *Otto Knoch*, ondašnji direktor Katoličkog biblijskog djela, koji je badenskog egzegetu i kardinala *Augustina Beu* pozvao

i neuspjehe »inkulturacije kršćanske vjere«. Ona je mjesto na kojem člano-
vi mogu izmijeniti svoja iskustva i o njima promisliti. Tako Federacija može
pomoći Crkvi u traženju načina inkulturacije riječi Božje u kojima se kulture
ove Zemlje uvelike uvažavaju.⁴⁰

II. Teološki temelji biblijskog pastoraln

Po dokumentu *Tumačenje Biblije u Crkvi*⁴¹ teološki temelj biblijskog pastora-
la je prihvaćanje Biblije kao riječi Božje koja je upućena njoj i cijelom današnjem
svijetu.

1. Biblija kao riječ Božja

Pridjev »Božja« uz imenicu riječ u ovom izričaju može biti dvostruko shva-
ćen: a) objektivno, tj. riječ koja govori o Bogu i b) subjektivno, tj. riječ koju govori
Bog.⁴² Biblija je riječ o Bogu i riječ koju govori Bog. Biblija govori o Bogu i nju
samu dugujemo njemu.

1.1. Riječ koja govori o Bogu

Uzmimo kao primjer riječi koja govori o Bogu svetopisamske tekstove Izl
3,1-14 i Lk 1,78-79.

- a) Najbolje nam o Bogu govori Izl 3,1-14. Taj tekst čitamo i u Isusovoj argumen-
taciji perikope Mk 12,18-27par. Riječ je zapravo samo o Izl 3,6, gdje se Bog
predstavlja Mojsiju kao »Bog Abrahamov, Bog Izakov i Bog Jakovljevi«. Isus
ovaj tekst koristi u raspravi sa saducejima koji kroz priču o udovici koja je ima-
la sedam muževa žele ismijati vjeru u uskrnuće. Saduceji su obdržavali samo
Toru. Upravo za njom Isus poseže da im njihovim Svetim pismom dokaže da
i Tora govori o uskrnuću mrtvih. Isus citira i komentira u Mk 12,26-27: »A
što se tiče mrtvih, da ustaju, niste li čitali u knjizi Mojsijevoj ono o grmu, kako

prigodom Katoličkog dana, koji je bio biblijski priređen, u Stuttgartu 1964. u posjet Katoličkom
biblijskom djelu. Kardinal Bea opunomoćen od pape Pavla VI. saziva u travnju 1968. direktore
već postojećih Biblijskih djela i Biblijskih izdavačkih kuća u Rim da s njima zajedno vijeća kako
se mogu ostvariti zaključci Drugoga vatikanskog koncila o Svetom pismu u životu Crkve. Go-
dinu dana kasnije dolazi u Rimu 16. travnja 1969. do službenog osnutka.« Usp. L. FELDKÄM-
PER, »Bewegende Vielfalt. Die Katholische Bibelföderation«, u: *Bibel und Kirche*, 52 (1997.),
81.

⁴⁰ Usp. T. P. OSBORNE, »Anmerkungen zur Entstehung und zu Grundideen des Schlussdoku-
ments«, u: *Bibel und Kirche*, 59 (2004.), 41–42.

⁴¹ Usp. PAPSINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 133.

⁴² Usp. T. SÖDING, *Više od knjige*. Razumjeti Bibliju, Zagreb, 2001., 299.

Mojsiju reče Bog: Ja sam Bog Abrahamov i Bog Izakov i Bog Jakovljevi? Nije on Bog mrtvih, nego živih.« Isus želi reći da su Abraham, Izak i Jakov živi i da se zato Bog tako predstavlja. Osim toga činjenica da se Mojsije morao izuti želi istaknuti ne činjenicu svetosti, nego života. Naime, obuća je bila od životinjske kože koja je prije izrade morala biti ubijena, a u blizini Božjoj ne može biti ništa što podsjeća na smrt.⁴³ Život i smrt ne idu zajedno, oni se isključuju. Vidimo da se Bog na početku povijesti spasenja izraelskog naroda očituje kao Bog života. Zadatak koji povjerava Mojsiju neće stoga imati smrtni ishod, nego »izlazak« služi promicanju života. To će se osobito vidjeti kada bude najteže – u pustinji osigurava Bog hranu i vodu (usp. Izl 16). Bog promiče život i takvim se objavljuje.

- b) »Benedictus« je programatski tekst za Lukino evanđelje. U govoru o Bogu najzanimljiviji je Lk 1,78-79: »darom premilosrdnog srca Boga našega po kojem će nas pohoditi Mlado sunce s visine da obasja one što sjede u tmimi i sjeni smrtnoj, da upravi noge naše na put mira«. Taj navještaj se odnosi na Božju milost po kojoj nam dolazi Isus i to: a) da obasja one što sjede u tmimi i sjeni smrtnoj i b) da upravi noge naše na put mira. Najprije je riječ o zadaći koju vidimo da Isus vrši po ovom programu u Nainu (usp. Lk 7,11-17), zatim kada ilustrira ljubav prema bližnjemu pričom o milosrdnom Samarijancu (usp. Lk 10,29-37), te kada govori slikom o svom običaju blagovanja s grešnicima i carinicima (usp. Lk 15,1), u prisposobi o izgubljenom i nađenom sinu (usp. Lk 15,11-32). Isus pokazuje *smilovanje* poput gospodina Boga prema udovici iz Naina koja je u sjeni smrtnoj jer je *izgubila* jedinu životnu potporu, sina jedinca. Uskrisivši joj sina vratio je zapravo njoj život. Samarijanac je našao nekog Židova *polumrtva*, *smilovao* mu se i pobrinuo se za nj, da se oporavi. Otac pokazuje *smilovanje* prema sinu koji je *potrošio* svoj žitak (grč. bios) i prima ga natrag kao sina. *Bio je mrtav* i oživje (usp. Lk 15,24.32). Izričaj »upraviti noge na put mira« ima u sebi veliku Lukinu temu o miru koji je zapravo sinonim spasenja.⁴⁴

Zaključujemo da nam Biblija govori o Bogu živih, Bogu života, već u Starom zavjetu, a tu istu sliku daje nam o Bogu i Novi zavjet u djelu i navještaju Isusa iz Nazareta.

⁴³ Usp. isto, 306; M. CIFRAK, »Biblija – knjiga Božja«, 7.

⁴⁴ Usp. S. ZEDDA, *Teologia della salvezza nel Vangelo di Luca*, Bologna, 1991., 53–54.

1.1. Riječ koju govori Bog

Bog je govorio po prorocima, te konačno u Sinu. Stoga možemo govoriti o proročkoj riječi kao Božjoj riječi. Prorok govori umjesto Boga. Uzmimo primjer Jeremijin i primjer iz Poslanice Hebrejima.

- a) Jeremijin poziv nalazimo u Jr 1,1-10. No ponovni dolazak riječi Gospodinove odnosi se na prorokovo viđenje. Jeremija vidi granu bademovu. Hebrejski se to kaže *šāqēd*. Na to Gospodin govori o svom bdijenju nad svojim riječima da ih ispuni. Bdjeti se hebrejski kaže *šāqad*. Ovom igrom riječi želi se upozoriti na Božju budnost da se njegove riječi upućene po proroku i ispune, tj. nisu prepuštene samo proroku, nego iza ispunjenja stoji Bog. I kad se čini da će riječ propasti zbog zloće kralja Jojakima prema svitku Božje riječi jer ga je »rezao pisarskim perorezom i bacao u vatru na žeravnice sve dok cio svitak ne bi uništen u vatri žeravnice« (Jr 36,23), Bog intervenira ponovno. Dođe riječ Gospodnja Jeremiji: »Uzmi drugi svitak i upiši u nj sve one riječi što bijahu na prvom svitku koji je Jojakim, kralj judejski, spalio. (...) Tada Jeremija uze drugi svitak, dade ga pisaru Baruhu, sinu Nerijinu, i on po kazivanju Jeremijinu upisa sve riječi knjige koju je Jojakim, kralj judejski, na žeravnici spalio« (Jr 36,28.32). Božja jer riječ neuništiva, a 586. g. pr. Kr. dobiva Jeremija za pravo: opkoljeni Jeruzalem je osvojen i razoren, Hram je izgorio.⁴⁵
- b) Govor Božji u Sinu nalazimo u Heb 1,2. Isus je stavljen u povijest poslanika kao onaj koji – u posebnom odnosu s Bogom ukoliko je Sin – dovodi do kraja povijest Saveza.⁴⁶ Ovaj govor Božji upućuje nas na govor Mojsijev koji ništa ne reče za Judino pleme s obzirom na svećenike (usp. Heb 7,14). Bog je Sina postavio baštinikom svega. Noa je postao baštinikom vjerničke pravednosti (usp. Heb 11,7). Po Sinu je Bog načinio svjetove. Vjerom spoznajemo da su svjetovi uređeni riječju Božjom (usp. Heb 11,3). Sin nosi sve snagom svoje riječi (usp. Heb 1,3). Na temelju tih tekstova Poslanice Hebrejima možemo ustvrditi o Božjem, Sinovljevom i Mojsijevom govorenju:

Bog je govorio u Sinu (usp. Heb 1,2);

Sin nosi sve snagom svoje *riječi* (usp. Heb 1,3);

Mojsije *nije* ništa govorio za Judino pleme s obzirom na svećenike (usp. Heb 7,14);

Riječju Božjom su uređeni svjetovi (usp. Heb 11,3).

⁴⁵ Usp. M. CIFRAK, »Biblija – knjiga Božja«, 14.

⁴⁶ Usp. R. FABRIS, »Gesù Cristo«, u: *Nuovo Dizionario di teologia biblica*, Cinisello Balsamo, 2001., 612.

Stoga je Božja riječ u Sinu ona po kojoj su uređeni svjetovi. U tom Božjem govoru »u Sinu« nalazimo i temu preegzistencije Sina Božjega. I sam Sin nosi sve snagom svoje riječi. Govor Božji po prorocima nekoć upućuje na govor u Sinu, no osim tog proročkog modela nalazimo i govor o Sinu koji, premda iz plemena Judina, ipak biva prikazan kao svećenik. Sinovljevo poslanje gledamo kao poslanje proroka i svećenika. No Isus ne poziva na obnovu Saveza, nego sklapa novi Savez, ostvaruje ono što je Jeremija navijestio u Jr 31,31-34⁴⁷ (usp. Heb 8,7-13). Krist dovršuje objavu (usp. također DV 4).

Od proročkog modela polazi i kristologija Ivanova evanđelja, tj. od Isusovog poslanja i preegzistencije da se naglasi radikalna Božja inicijativa.

I ako akcent tog grandioznog na bazičnu rečenicu ograničenog uvoda Poslanice Hebrejima (usp. Heb 1,1-2) leži na drugom dijelu rečenične konstrukcije i ima za cilj govor Božji u Sinu, važno je upozoriti na različita vremena.⁴⁸ Autor ne želi izigrati prijašnji Božji govor s obzirom na onaj koji se dogodio u Sinu, nego skroz uputiti na kontinuitet Božjeg govora. Stoga je autoru »Pismo« (Staroga zavjeta!), koje čita kao izdanje LXX, centralna osnova teološkog razmišljanja. U njemu nalazi Božju uputu koja nadilazi vremena, obećanja koja naviještaju Sina, prikaz spasenja i upozoravajuće riječi onima koji pokušavaju izbjeći Božju riječ (usp. Heb 6,5-6).

Bog govori po prorocima. Konačno progovara u Sinu. Poslanica Hebrejima nudi oblik »biblijske teologije« koja polazi od jedinstva Božjeg govora pri čemu Stari zavjet nema više razlikovno vlastiti glas.⁴⁹ »Pismo« i »vjera« nisu dvostruki, nego tvore jedinstvo. Ali s druge strane moramo poraditi oko cjelovitog razumijevanja Pisma u oba njegova dijela kao izazov za svoje ophođenje sa Svetim pismom Izraela.

2. Čovjekov odgovor

Riječ Božju naprije čujemo da bismo tek onda mogli dati odgovor. Bog traži čovjeka. Zove: »Mojsije, Mojsije!« (Izl 3,4). Jeremiji dolazi riječ Gospodnja: »Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina izađe, ja te posvetih, za proroka svim narodima postavih te« (Jr 1,5). A da bismo uopće slušali moramo znati koga slušamo. Slušamo Boga koji govori u Sinu (usp. Heb 1,2). Isus pokazuje smilovanje poput svoga Oca da nas povede putem spasenja (usp. Lk 1,78-79). On nas vodi k Bogu. On je Vođa spasenja (usp.

⁴⁷ Usp. B. LUJIĆ, »Savez kao temeljni oblik odnosa Boga s ljudima«, u: *Živa je Riječ Božja*, 35–38.

⁴⁸ Usp. C.-P. MÁRZ, »Den Hebräerbrief predigen. Exegetische Hinweise zur homiletischen Praxis«, u: *Studien zum Hebräerbrief*, Stuttgart, 2005., 201.

⁴⁹ Usp. isto, 202.

Heb 2,10; Dj 5,31) i Dovršitelj vjere (usp. Heb 12,2)⁵⁰. Kod naslovnika Poslanice Hebrejima se radi o nejasnoći spasenja, od koje trpe.⁵¹ Stoga im autor želi nanovo predočiti spasenje kao svojevrsni »nauk o savršenosti« i otkriti Krista kao »preteču« našega spasenja koji povezuje nebo i zemlju. Pritom crta veliku teološku sliku u kojoj se u Kristovoj osobi povezuju nebo i zemlja i koja nam ne obećava samo pristup u Božji svijet, nego nam već sada u zajednici daje pristup nebeskom skupu (usp. Heb 12,22-24). Spasenje se događa na temelju vjere (usp. Heb 11). Naš odgovor je vjera (usp. također DV 5).

III. Smjernice za pastoralni rad

Dokument *Tumačenje Biblije u Crkvi* tvrdi, kako smo već rekli, da je Biblija kao riječ Božja upućena Crkvi, ali i cijelom današnjem svijetu. Posljedica takve vjere je aktualizacija i inkulturacija. I aktualizacija i inkulturacija se stoga događaju prije svega u Crkvi, a onda i u cijelom današnjem svijetu.

I. Aktualizacija

a) U Crkvi

Za Crkvu je važno da zna da ima pred sobom riječ Božju, sveti tekst. Samo sveti tekstovi objavljuju smisao života, zato ga moramo učiniti blizim svakom vremenu. To se događa u Crkvi koja ima tradiciju svoje vjere. Tradicija prenosi na svoj način cjelovito riječ Božju, koju su Krist Gospodin i Duh Sveti povjerali apostolima (usp. DV 9).⁵² »Zahvaljujući aktualizaciji, Biblija pojašnjava mnoge suvremene probleme, kao što su: pitanje službi, dimenziju zajedništva u Crkvi, preferencijalno opredjeljenje za siromahe, teologiju oslobođenja, situaciju žena«⁵³, tj. postaje temeljnim dokumentom vjere i života dostojnog čovjeka.

b) U svijetu

Crkva nije izvan svijeta. Crkva je u svijetu. I to današnjem. Koliko Crkva aktualizira Božju riječ za sebe, toliko je ona aktualizirana za današnji svijet. Odgovornost Crkve pritom je velika jer postoji opasnost zastranjenja i posredovanja lažne riječi. Situaciju u kojoj je suvremeni svijet i koju biblijski tekst osvjetljava ili dovodi u pitanje čine i vrijednosti »poput prava osobe, zaštite

⁵⁰ »On je onaj koji ostvaruje što vjera vjeruje i koji obistinjuje to kako vjera vjeruje«. Usp. T. SÖDING, *Više od knjige*, 269.

⁵¹ Usp. C.-P. MÄRZ, »Den Hebräerbrief predigen«, 198.

⁵² Usp. M. CIFRAK, »Biblija – knjiga Božja«, 17.

⁵³ Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 136–137.

ljudskog života, očuvanja prirodnog okoliša, čežnje za sveopćim mirom«⁵⁴. Naš je zadatak da iz punine značenja biblijskoga teksta izvučemo one elemente koji pomažu »razvoju sadašnje situacije na plodan način, sukladan spasenjskoj Božjoj volji ostvarenoj u Kristu«⁵⁵.

2. Inkulturacija

a) U Crkvi

Ovako piše Z. I. Herman: »Tako pod izvjesnim vidom možemo reći da se najranija inkulturacija evanđelja zapravo događala već u prvim svjedocima Uskrsa, jer su ponajprije oni sami morali premisliti sva svoja dotadašnja mesijanska poimanja i dopustiti da se u njima osobno rodi potpuno novi pristup svekolikoj stvarnosti. Jednostavno rečeno: prvi su kršćani bili ponajprije misionari samih sebe!«⁵⁶ To nije bilo zamislivo bez čitanja Svetog pisma, LXX. Stoga se »prvi stupanj inkulturacije sastoji u prevođenju nadahnutog Pisma na drugi jezik«⁵⁷.

b) U svijetu

Po dokumentu Papinske biblijske komisije »teološki temelj inkulturacije je uvjerenje vjere da riječ Božja nadilazi kulture u kojima je bila izrečena i da ima sposobnost širenja u drugim kulturama kako bi dosegla sve ljude«⁵⁸. Riječ Božja je po svojoj naravi univerzalna. Najprije je krenula Židovima, s kojima i baštinimo Sveta pisma, a zatim k poganima. Na to nas podsjeća Abraham, ali i Gospodin Isus.⁵⁹ Za početak moramo čitati Bibliju s onima s kojima nam je zajednička. No riječ je o uzajamnom obogaćenju. Kršćani moraju to bogatstvo osvijetliti evanđeoskim svjetlom izbjegavajući površnost prilagodbe poruke i sinkretističku pomutnju.⁶⁰ A. Rebić vidi inkulturaciju ostvarenom »tek onda kada kršćani žive kršćansku poruku u svagdašnjem životu, kad se svakodnevno bore za slobodu, za ljudsko dostojanstvo«⁶¹.

⁵⁴ Usp. *isto*, 137.

⁵⁵ Usp. *isto*, 136.

⁵⁶ Usp. Z. I. HERMAN, »Inkulturacija ranokršćanske kerigme«, u: *Bogoslovska smotra*, 67 (1997.), 46.

⁵⁷ Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 139.

⁵⁸ Usp. *isto*, 138–139.

⁵⁹ Usp. I. DUGANDŽIĆ, »Partikularizam u službi univerzalnosti naznake globalnih perspektiva u Bibliji«, u: *Bogoslovska smotra*, 73 (2003.), 580–582.585–587.

⁶⁰ Usp. PAPINSKA BIBLIJSKA KOMISIJA, *Tumačenje Biblije u Crkvi*, 140.

⁶¹ Usp. A. REBIĆ, »Aktualnost i mjerodavnost Biblije na pragu trećeg tisućljeća. Uz dokument Papinske biblijske komisije 'Tumačenje Biblije u Crkvi' (1993.)«, u: *Bogoslovska smotra*, 67 (1997.), 160.

3. Biblijsko-pastoralne strukture

Da bi se biblijsko-pastoralni rad ostvario nužno je uspostaviti biblijsko-pastoralne strukture. Pod biblijsko-pastoralnim strukturama se misli na institucije kao što su biblijski instituti, biblijski centri, biblijske komisije, centri za formaciju, promociju i koordinaciju biblijsko-pastoralnog rada.

3.1. Hrvatsko katoličko biblijsko djelo⁶²

Hrvatsko katoličko biblijsko djelo (HKBD) jest ustanova koju je osnovala Hrvatska biskupska konferencija (HBK) na svom zasjedanju u Zagrebu od 24. do 26. travnja 2001. HKBD, odnosno HBK, je punopravni član Katoličke biblijske federacije.

Djeluje u skladu s katoličkim naukom o Svetom pismu, osobito kako je definiran u koncilskoj konstituciji *Dei Verbum*. HKBD ima svoje sjedište u Zagrebu pri HBK i djeluje na hrvatskom jezičnom području sa željom da posluži međubiskupijskom biblijskom apostolatu i pastoralu.

Svrha Hrvatskoga katoličkog biblijskog djela jest:

- 1) Okupljati biblijske radnike, pothvate i nastojanja hrvatskog jezičnog područja kako bi »pomno ujedinijujući sile ... uz prikladna pomoćna sredstva tako istraživali i iznosili božanska Pisma da što veći broj službenika riječi uzmogne puku Božjem s plodovitošću pružati hranu Pisma« (DV 23).
- 2) Biti na službu biskupima »na koje se u prvom redu odnosi briga za naviještanje Evanđelja« (AG 29; DV 10) kako bi se ono »u Crkvi bez prekida čuvalo neiskvareno i živo« (DV 7).
- 3) Nastojati da sav Božji narod koji se »prvotno ujedinijuje Riječju Boga živoga« (PO), »prikladno uvede kako će se služiti svetim knjigama«, »te svi sinovi Crkve sa sigurnošću i korišću prijateljuju sa Svetim pismima i njihovim se duhom napajaju« (DV 25).
- 4) Razvijati ekumensku dimenziju biblijskog apostolata, posebno u odnosu prema istočnom pravoslavlju i drugim kršćanskim zajednicama koje djeluju na našem tlu, a isto tako i načela dijaloga s islamom kao religijom objave i Knjige (usp. NA 3).

Za postignuće te svrhe djelatnost HKBD-a uključuje sljedeće:

- 1) Promicanje širenja Biblije u našem narodu te potpomaganje čitanja i proučavanja Biblije različitim publikacijama i ostalim sredstvima društvenog priopćavanja.

⁶² Iz nepotvrđenih Statuta HKBD-a. Usp. DOKUMENTI KATOLIČKE BIBLIJSKE FEDERACIJE, *Sveto pismo u životu Crkve*, 8–9.

- 2) Priređivanje biblijskih predavanja, konferencija, tečajeva (dopisnih i drugih), biblijskih simpozija, seminara, tjedana, kružoka, satova i molitvenih susreta, biblijskih duhovnih vježbi za svećenike, redovnike, redovnice i laike, organiziranje i vođenje hodočašća.
- 3) Rad na promicanju biblijskih propovijedi, katehizaciji i vjerskoj pouci uopće, a napose njegovanje obiteljskog biblijskog apostolata.
- 4) Suradivanje s ustanovama koje imaju slične zadatke, na nacionalnom i internacionalnom planu.
- 5) Povezivanje s ostalim tijelima HBK s ciljem usklađivanja rada HKBD-a.

Suradanja s Hrvatskim biblijskim društvom⁶³

Prije svega važnom držimo suradnju s Hrvatskim biblijskim društvom (HBD), gdje susrećemo druge kršćane. HBD je osnovano 1995. i pridruženi je član Sjedinijenih biblijskih društava (UBS)⁶⁴.

Zaključak

Ovim člankom napravljen je prvenstveno pregled dokumenta Papinske biblijske komisije *Tumačenje Biblije u Crkvi* s obzirom na Bibliju u pastoralnom radu. Pojam »biblijski pastoral«, na koji nas upućuje taj dokument kao i Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi Drugoga vatikanskog sabora *Dei Verbum*, tiče se Svetog pisma u životu Crkve. Taj život Crkve čine liturgija, lectio divina, pastoralno služenje, ekumenizam i međureligijski dijalog. Da bismo Božju riječ aktualizirali za život Crkve u svoje vrijeme potrebna nam je dobra teologija riječi Božje. Postavivši teološke temelje biblijskoga pastora još je bilo potrebno za njegovo ostvarenje uspostaviti i biblijsko-pastoralne strukture. U nastojanjima da se to ostvari svom zaključku dodajemo i dva poticaja za biblijsko-pastoralni rad, pape Benedikta XVI. i biskupskih konferencija Engleske, Walesa i Škotske. Papa Benedikt XVI. je govorio sudionicima međunarodnog kongresa o 40. obljetnici Dogmatske konstitucije *Dei Verbum* u Rimu 16. rujna 2005. Papa je ovako rekao: »Zahvalni smo Bogu da je u posljednje vrijeme, zahvaljujući također poticaju dogmatske konstitucije *Dei Verbum*, bila ponovno dublje vrednovana temeljna važnost riječi Božje. Iz toga je proizašla obnova života Crkve, iznad svega u propovijedanju, u katehezi, u teologiji, u duhovnosti i na samom ekumenskom putu. Crkva se mora uvijek obnavljati i pomlađivati i riječ Božja, koja nikada ne stari niti se ikada iscrpljuje, jest privilegirano sredstvo za takav cilj. Riječ je Božja ustvari ta koja nas po Duhu Svetom uvijek iznova uvodi u svu istinu (usp Iv

⁶³ Više o HBD-u na www.hbd.hr.

⁶⁴ UBS ima svoje početke u Londonu 7. III. 1804. Usp. P.-G. MÜLLER, *Einführung in praktische Bibelarbeit*, 138–139.

16,13). U tom kontekstu bih htio iznad svega podsjetiti i preporučiti drevnu tradiciju *Lectio divina*: ustrajno čitanje Svetoga pisma praćeno molitvom ostvaruje onaj intimni razgovor u kojem, čitajući, se sluša Boga koji govori, moleći, Mu se odgovara s povjerljivom otvorenošću srca (usp. DV 25). Ta praksa, ako se djelotvorno promiče, darovat će Crkvi – u to sam uvjeren – novo duhovno proljeće.«⁶⁵

Dokument *Sveto pismo – dar Božji* biskupskih konferencija Engleske, Walesa i Škotske ovako govori o biblijskom obrazovanju i pomagalima u br. 81: »U smislu podupiranja, usmjeravanja i promidžbe dubljeg znanja i ljubavi prema Bibliji, proizvedena su pomagala svih vrsta. Ljudima povrh svega trebaju izdanja Svetog pisma s uvodima i prikladnim bilješkama (*Dei Verbum* 25, *Zakonik kanonskog prava* 825). Radosno pozdravljamo nedavne poticaje za pripremu dječjih biblijskih pomagala u našim školama; iznimno je važno da katehetske programe za djecu i studente poprati i podupre prikladni biblijski materijal. Ohrabrujemo osobe uključene u kontinuirano vjersko obrazovanje odraslih na pružanje većeg broja pomagala kako bi riječ Božja bila što pristupačnija, razumljivija i štovaniya. Takva biblijska pomagala mogu se pojaviti u raznovrsnim formatima, u tisku, medijima i na internetu. Poticaji na organiziranje biblijskih tečajeva, osobito onih za čitače, te za osobe koje vode liturgiju riječi i biblijske skupine doista su dobrodošli kao i osiguranje biblijskih obnova i molitvenih dana. (...) Postali smo članom svjetske Katoličke biblijske federacije i time smo jasno potvrdili svoju nakanu jačanja sredstava za sve nas kako bismo rasli u razumijevanju i ljubavi prema Svetom pismu.«

Summary

THE BIBLE IN PASTORAL WORK ACCORDING TO THE DOCUMENT INTERPRETATION THE BIBLE IN THE CHURCH

The 40th anniversary of Dogmatic constitution of II Vatican council »Dei Verbum« offers a marvellous opportunity to create an article about the importance of the Bible in the pastoral work. This includes our speech about the Word of God which reaches us in the Bible. But for that purpose, it needs to reach »this« man, »this« particular group, »this« very situation in the life of the Church made up of liturgy, »lectio divina«, pastoral ministry (catechesis, preaching and the biblical apostolate), ecumenism and inter-religious dialog (The Interpretation of the Bible in the Church IV.C; DV 25). The Bible therefore speaks about God and God speaks to us through it (cf. Ex 3:1-14; Luke 1:78-79; Jer 1:1-10; Heb 1:2). This speech needs to be actualized. Actualization means transferring

⁶⁵ Usp. *Biblija danas*, 1–2 (2006.), 4.

the Word of God into the present time. That is, the meaning of God's word written in the Bible should become accessible nowadays, too. We should bridge the gap and shape »local« Christian culture in all dimensions of human existence. This »bridging of the gap« requires knowledge which must be founded on exegesis and actualization. For that purpose we should jointly contribute to the text's interpretation and therefore we must build certain biblical and pastoral structures (institutions). The biblical-pastoral work guides us into the areas of the Church's life, needs the theological foundation and the directives for its realization.

Key-words: biblical pastoral, the word of God, enculturation, actualization, structures.